

ТОРБАРИЦА — ЗАБРАВЕНО СЕЛИЩНО ИМЕ

Мих. Мичев

Наименованието на настоящата работа определя и нейната задача, а именно да изясни къде е било селището *Торбарица* и поради какви причини това характерно селищно име е забравено.

Решаването на така поставената задача, макар и да се отнася до едно единствено селищно наименование, е свързано с известни трудности, които прсизтичат от обстоятелството, че в конкретния случай е нужно да се връщаме далече назад в нашето историческо минало. Този подход до голяма степен определя и нейния характер като задача из областта на *историческата география* и по-точно в *селищната география* на нашата страна.

* * *

Селищата като форма на териториално съсредоточаване на населението и неговите трудови ресурси са продукт на социалното развитие и общественото разделение на труда. Във връзка с това в класовото общество възникват и се развиват главно две селищни форми — град и село. Всяка една от тях още по време на своето зараждане получава и съответно наименование, което може да се запази в продължение на много векове.

Обаче при дадена конкретна историческа обстановка едно или друго селище може да преустанови своето съществуване. В такива случаи неговото име се запазва в паметта на хората и се предава от поколение на поколение като име на местност или наименованието *селището*. Но не липсват и случаи, когато имената на някои стари селища, области, планини и др., известни в миналото, съвсем се забравят и по този начин изчезват от местната топонимия независимо от нейната относителна устойчивост.

В общественото развитие закономерно явление е, че *хидронимите* и *оронимите* са по-устойчиви, отколкото имената на селищата. Тази относително по-голяма устойчивост е резултат на обстоятелството, че на имената на реките и различните форми на релефа превратностите на общественото развитие и пораженията на много социални бедствия — пожари, наводнения, вражески нашествия, епидемии, се отразяват по-слабо, отколкото на имената на селищата.

Такъв е и случаят със селищното име *Торбарица*, което е напълно забравено.

* * *

Името Торбарица се среща за пръв път в турски документ от XV в. измежду имената на селищата от зеамет Враца,¹ където то е записано по следния начин: мезра Торбарица, празна. Намира се близо до Моравица.²

Начинът, по който се отбелязва името на Торбарица, позволява много точно да се определи неговото географско разположение, тъй като изрично е упоменато, че се намира до село Моравица — най-многолюдното селско селище в зеамета след град Враца.

Наред с това пред името Торбарица е поставен терминът *мезра*, а след него прилагателното *празна*, в смисъл на пусто селище. Във връзка с тези уточнявания, които прави съставителят на описите на зеаметите във вилает Враца, интресно е да се отбележи, че се споменава и *мезра Рогоз*³, за която преводачът на документа допуска, че става дума за село Рогозен, Оряховско, сега Врачански окръг.

За тази *мезра* не е отбелязано, че е празна, макар това да се потвърждава от липсата на данни за броя на домакинствата и данъчните приходи.

На друго място, където става дума за тимари във врачанския вилает се споменава и село Ребърково⁴, чието сегашно землище опира до зем'лицето на село Моравица. Но при упоменаването на това село пред името му не се поставя терминът *мезра*, макар да е отбелязано, че е празно, т. е. пусто. Не е упоменато също, че Ребърково е близо до Моравица, както при отбелязани вече случаи. Навярно това не е било необходимо поради обстоятелството, че мезра Торбарица принадлежи към зеамет, а Ребърково — към тимар, заедно със селата Рашково, Белчово и Балван.⁵

Независимо че липсва пълно единство при отбелязването на споменатите селищни имена, очевидно е едно, че става дума за запустели селища през периода, когато се е извършвала регистрацията на отделните селища. Няма съмнение, че целта на тази регистрация е била да се приведе в пълна известност броят на домакинствата в отделните населени места, тъй като въз основа на тяхното количество са били определяни приходите на съответния феодален владетел.

Начинът на съставянето на тези описи — регистри за условното

¹ Турски извори за българската история, серия XV — XVI, т. XIII, БАН, София, 1966, стр. 255 и сл. Стр. Д и м и т р о в счита, че регистри за зеаметите и тимарите в Никополския санджак са съставени от турската феодална администрация през 1479 г. За подробности вж. статията му — За датировката на някои османски регистри от XV в. Изв. на Бълг. истор. д-во, кн. XXVI, София, 1968, стр. 231—250.

² Вж. селищната скица и таблици 1 и 2, които са съставени на основата на данните за зеаметите във вилает Враца от споменатите Турски извори и пр., стр. 253, 255 и 257.

³ Таблица 2.

⁴ Турски извори за българската история. . . и пр., стр. 271.

⁵ П а к т а м, стр. 269 и 271.

феодално земевладение — *тимарската система*, не дава основание да се поставя под съмнение тяхната достоверност. Нещо повече. Записаните данни разкриват какви отношения са били установени от пороби-

Таблица 1

Вилает Враца
Зеамет Враца. Заими: Ердогду бей и Махмуд бей

Селища	Брой на домакинствата		Брой на неженените	Брой на вдовиците	Приход без испенча (в акчета)
	мюсюлмани	неверници			
Враца	23	296	23	26	37 094
Голямо Влашко ¹	—	64	—	2	5 394
Моравица ²	—	76	—	4	6 870
Бабчино ³	—	15	—	—	1 334
Малко Влашко ⁴	—	27	—	1	2 556
Лъка ⁵	—	7	—	1	535
Цибра ⁶	—	—	—	—	—
Крушовица ⁷	—	12	—	1	889
Крайово ⁸	—	4	—	—	559
Рашково ⁹	—	32	—	3	2 469
Сливница ¹⁰	—	2	—	—	181
Глоговик ¹¹	—	3	—	—	282
Липене ¹²	—	2	—	—	356
Зверино ¹³	—	10	—	1	1 074
Торбарица ¹⁴	—	—	—	—	—
	23	550	23	39	59 593

От данък на района за свине и кошерн една четвърт — 5000 (акчета).

Всичко: градове — 1, села — 13, мезри — 1, домакинства мюсюлмани — 23, домакинства неверници — 550, неженени — 23, вдовици — 39, приход без испенча — 64 593 акчета.

(Военно задължени): те лично, бюреме, с 16 въоръжени бойци, 2 ризници, две шатри и две палатки.

¹ Село Царевец (Влашко село), Врачанско.

² Врачанско.

³ Село Голямо Бабино, Врачанско.

⁴ Във връзка със село Царевец (Влашко село), Врачанско.

⁵ Неустановено.

⁶ Раята му е била откарана в Цариград — село Горни Цибър, Михайловградско.

⁷ Неустановено.

⁸ Село Краево, Софийско.

⁹ Софийско.

¹⁰ Неустановено.

¹¹ Неустановено.

¹² Село Липен, Михайловградско.

¹³ Врачанско.

¹⁴ Мезра Торбарица, празна. Намира се близо до Моравица.

* * *

Отбелязването на мезра Торбарица като празна явно свидетелствува, че става дума за място, което е представлявало землище на запустяло селище, в което не живее нито едно домакинство.

За да стане ясно, че е действително така, нужно е да се спрем на две съществени неща. А именно върху значението и съдържанието на термина *мезра* и кога и при какви обстоятелства е запустяла Торбарица, като заедно с това трябва да се изясни защо това звучно селищно име е забравено.

Както вече се спомена, в описите на отделните зеамети, тимари и хасове от XV и XVI в. пред имената на много селски селища е поставена думата *мезра*. За една част е отбелязано, че са празни, т. е. незаселени. За други се посочва, че тимариотът получава своите приходи от живеещи извън мезрата, а за трети, че са заселни с *юруци*⁶ или се засяват от юруци, от които леният владетел също събира приход съобразно с броя на домакинствата.

Мезрата като селищно название или име на местност се запазила в Северозападна България, доколкото нам засега е известно, само на три места независимо от по-късното запустяване на много селища във врачанския вилает, като Патлейна, Дърводелец, Крушовица, Коритена и други.⁷ Тези три места са: град *Мездра*, Врачански окръг, село *Мездрея*, Михайловградски окръг, и местността *Мездрата*⁸, в землището на село Миланово (преди Осиково), Софийски окръг, която се намира във Врачанския Балкан на около 5 км източно от споменатото село.

Засега е трудно да дадем отговор на въпросите — какво е било предишното име на село Мездрея и поради какви причини споменатата местност е наречена Мездрата. Но съвършено очевидна е връзката между *мезра Торбарица* и името на град Мездра, тъй като за Торбарица изрично се отбелязва, че се намира до село Моравица, а и днешният град отстои само на 3—4 км от това село.

Думата *мезра*, а оттук и Мездра, има турско-арбски произход.

В нашата научна литература на нея пръв се спира К. Иречек, който ѝ дава следното етимологично обяснение. . . „празно, до никоя мера

⁶ Номади мюсюлмани от Мала Азия, преселени на Балканския полуостров след завладяването му от турците. Юруци са били настанени и около село Ребърково. За това свидетелствуват две местни имена в сегашното му землище: *Уруци*, 1,5 км северно, и *Урушки гробища*, на 1 км северозападно от селото. Наличието на гробища са неопровержимо доказателство за един по-продължителен селищен живот на това място. Възникването на юрушко селище край Ребърково навярно е станало след XV в., иначе то щеше да бъде отбелязано в описите за вилает Враца. В подкрепа на това предположение говори и фактът, че в описите на тимарите от XV в. село Ребърково е отбелязано като празно. Кога обаче изчезва нововъзникналото юрушко селище, засега е трудно да се каже.

⁷ Вж. Селищната скица.

⁸ Топографска карта М 1:5000, лист Елисейна.

непринадлежащо място между землищата на няколко села, което се посява от тях в известен определен ред, се нарича мездра⁹. Според същия автор името мездра се среща „в гъсто заселени краища, където земята е тесна (разр. наша — М.М.), а селата са близо едно до друго, с незначителни землища“¹⁰.

Б. Цонев, като разглежда в специална студия въпроса за проникналите турски имена в българския език, отбелязва, че *мездра* е турска дума, заимствувана от арабския език, чието смисловно значение е *оратна земя*.¹¹

Обяснение на думата *мездра* дава и С. т. Младенов¹², който, като посочва нейния турско-арабски произход, изтъква, че това е областно име, което се дава на землището на едно село.

В. Миков¹³ пък смята, че думата *мездра* означава граница на селска мера.

Даденото обяснение на думата *мезра* — *мездра* от К. Иречек, който обхожда нашата страна през първите години след нейното освобождение от османското господство, в резултат на което пише и своите Пътувания по България, напълно схожда с географското положение на мезра Торбарица. Че тя действително е била един гъсто населен район, какъвто е бил вилает Враца през втората половина на XV столетие, свидетелствува и съществуващата по това време селищна мрежа, част от която е изобразена на съставената от нас и тук приложена скица. Последната доста нагледно убеждава, че мезра Торбарица се обгражда от землищата на селата Моравица, Боденец, Брусен, Крета и Дърманци и „земята ѝ е тясна“.

В същност къде следва да се търси точното местоположение на селището Торбарица?

Споменаването, че Торбарица се намира до Моравица, е една добра отправна точка. Но това все още не е достатъчно. Точен отговор на въпроса може да се даде, ако името Торбарица е запазено между множеството наименования от микротопонимията. Това условие обаче не е налице. Нам е позната топонимията в землищата на споменатите погоре села, но местност с име Торбарица не се среща. Следователно Торбарица като селище е имала свое неголямо землище със същото название, но това селище запустява и неговото наименование с течение на времето се забравя.

Мястото на Торбарица все пак следва да се търси в два пункта. Единият е в местността *Принчовица* по долината на река Каменица, а дру-

⁹ К. Иречек, Княжество България, част II. Пътувания по България, Пловдив, 1899, стр. 85.

¹⁰ К. Иречек, пос. съч., стр. 86.

¹¹ Б. Цонев, Турски думи в българския език, ГСУ, ИФФ, кн. XXV, стр. 3—16.

¹² С. Младенов, Етимологически и правописен речник на българския книжовен език, София, 1941, стр. 293.

¹³ В. Миков, Произход и значение на имената и пр., София, 1943, стр. 162.

гият — около старинната крепост *Калето*, разположена на левия скалист бряг на река Искър, в западната част на днешния град Мездра.

Ако приемем, че Моравица не е променяла своето местоположение, макар да са налице примери за временни разселвания на отделни селища,¹⁴ то местността Принчовица е на два, а Калето — на около три километра югоизточно от споменатото село. В случая малката разлика в разстоянието няма съществено значение, тъй като и единият, и другият пункт са много близо до Моравица.

Ние разполагаме с известни сведения, получени в резултат на разговори с по-стари хора, които говорят, че някъде в края на XVIII в. в местността Принчовица се заселват като пастири преселници от село Игнатица, Врачански окръг.¹⁵ Обаче това обстоятелство, което може да се приеме като пръв етап в оживяването на запустялата мезра, не е достатъчно основание да считаме, че местността Принчовица е мястото на Торбарица. Защото съществува друг немаловажен факт, а той е, че в началото на XIX в. обитателите на Принчовица я напускат и се заселват по-на изток в местността *Селището*, която е в непосредствена близост със старинната крепост Калето.

Така възниква малкото селце Мездра, за което първи писмени сведения ни дава Ф. К а н и ц, който преди едно столетие посещава селото и пише за него следното . . . „Ние прекосихме потока (разбирай Моравишката река — бел. М.М.) и се изкачихме към отатъшното село Мезра (у Каниц навсякъде е написано Мезра — бел. М.М.), за което по различни сведения знаехме, че крие някои старини. Почвата беше обърната в каша от силния дъжд, а пътят беше отвратителен, както и селото със своите калносиви покриви от тънки варовикови плочи беше не по-малко неприветливо.“¹⁶

Причините за напускането на Принчовица от нейните първи заселници не са известни. Те могат да се търсят в не особено благоприятните топографски условия на самата местност, където възниква първоначално пастирското селище. Поречието на *Каменица* и конкретно местността Принчовица е типичен карстов терен с ограничени възможности за стопанска дейност. За преместването на селото като стимулиращ фактор навярно е послужило и оживяването на пътя от Северозападна България към София през Враца и Мездра. Но в случая не причината за преместването е най-същественният въпрос.

¹⁴ Срв. работата ни — Временно разселване или преместване на някои селища във Врачанско през XVIII в. поради чумна епидемия, Изв. Етн. и-т и музей, т. VII, София, 1964.

¹⁵ М. М и ч е в, Град Мездра. Стопанскогеографско проучване, ГСУ, БГГФ, т. XLIX, София, 1956, стр. 20 и сл.

¹⁶ F. K a n i t z, Donau — Bulgarien und der Balkan, Leipzig, 1881, с. 259. Когато К а н и ц пише, че Мездра „крие някакви старини“, има пред вид съществуването на селище на това място по време на римското владичество върху балканските земи. В своите пътувания той съобщава, че е могъл да види в Мездра един камък с надпис от времето на римския император Каракала. Докато императорът — пише той — „е живял ласкан от робския дух на своя народ, неговото име е било издъбано тук, както и върху много подобни паметници“ (пос. съч., стр. 259).

По-съществен е фактът, че жителите на Принчовица се настаняват на ново място, което носи името *Селището*, и че това местно название само по себе си подсказва твърде много. А именно че става въпрос за възникване на населено място на мястото на едно по-старо селище, името на което не е било известно на неговите нови заселници.

Местността Селището, както и порутените зидове на крепостта представляват по наше дълбоко убеждение най-сигурното доказателство, че не някъде другаде, а тук и само тук е било разположено запустялото селище Торбарица, което е дало име на познатата ни вече *мезра*.

От казаното дотук става напълно ясно къде в миналото е било селището Торбарица и как на негово място в по-ново време възниква село Мездра, което в условията на нашето социалистическо съвремие израсна като селище с градски функции.

Изхождайки от така създамата се историческа обстановка, в случая е налице типичен пример за временно преустановяване на селищния живот в едно ничие землище в продължение на близо четири столетия, ако се приеме, а ние сме дълбоко убедени в това, че Торбарица е опустошена още в началото на турското нашествие.

Каква селищна форма е представлявало унищоженото и запустяло населено място — *град* или *село*, е трудно да се каже. Но едва ли може да се оспорва обстоятелството, че селищният живот в Торбарица е най-тясно свързан със задълженията на крепостта, създадена като могъщ бастион с предназначение по всяка вероятност да охранява западните граници на българските земи и пътните артерии през тях. Дали добре укрепеното и естествено защитено място е изпълнявало точно тези функции, които му приписваме, това засега е само предположение. Твърде възможно е крепостта да се окаже и резиденция на някой местен феодален владетел от Втората българска държава, ако не и от още по-предишни епохи.

Може само да се съжалева, че предназначението на крепостта и досега — над 90 години от Освобождението ни от османско робство, не е изяснено поради непроведени археологически проучвания. Следва също така да се изкаже съжаление и за това, че в края на миналото столетие по време на построяването на жп. линия напълно са заличени и следите на външния укрепен пояс на старинната твърдина.

След всичко казано остава да се даде отговор на още един съществен въпрос — възможно ли е да се забрави името Торбарица?

Отговорът не може да бъде друг освен утвърдителен, тъй като това се доказва от практиката на общественото развитие. Но за по-голяма убедителност ще приведем няколко примера. Измежду тях на първо място следва да отбележим забравянето на областното име *Загорье* или *Загора*.

Според К. И р е ч е к¹⁷ днешна Северна България до XV в. се наричала у византийците, сърбите и италианците *Загорие*, т. е. земя от дру-

¹⁷ К. И р е ч е к, пос. съч., стр. 133.

тата страна на планината, нов смисъл на страна със свое държавно-стопанско устройство.

Сама по себе си нито едната, нито другата страна от планината не е *загора*. Такава тя става само по отношение на своята противоположност. Ходът на историческото развитие и конкретно оживяването на търговските връзки между градовете-републики — Дубровник, Венеция и Генуа, и българската държава през XIII и XIV в. е продиктувало коя страна да се нарече *Загора* по отношение на стопанско развитие средща по бреговете на Адриатика.

Аналогични случаи представляват областните имена *Заголжие*, *Закавказие*, *Зауралие* и др. в СССР по отношение на старите руски земи, които формират ядрото на древната руска държава с център Москва. Те са най-добър пример за това, колко лъжлива е видимата обусловеност на едно областно име от географията. Споменатите руски областни названия, както и името *Загора*¹⁸ като че ли едва не са продиктувани от самата природа. Но тази мнима географска причина е в действителност чисто историческа, породена от хода на общественото развитие. Етимологията е напълно безпомощна тогава, когато пренебрегва причините, които обуславят възникването на едно или друго наименование.

Името Загорье или Загора като наименование на северните български земи не излиза от употреба и след XV столетие. За това свидетелствуват редица исторически извори.

През втората половина на XV в. в Северозападна България съществува административната област *Загорие*, която обединява тимарите във Видинско, Берковско и Белоградчишко.¹⁹

За това областно име става дума и в редица п р и п и с к и от XVI²⁰, XVII²¹ и XVIII²² в., отразени по страниците на ръкописни и старопечатни книги от това време.

В тях се говори за *Загорскую страну*, *Загориа* и *Загоре*. Но това наименование на земите на север от Стара планина, употребявано в продължение на повече от пет столетия, днес е напълно забравено.

Забравено е също така и старото славянско наименование на Стара планина — *Маторние гори*. За него споменава Петър Граматик към средата на XVI в., който, след като напуска родния си град Крушевац (Югославия), се настанява да живее и работи в град Ловеч. . . „в загорскую страна, сиреч Маторние гори“²³.

¹⁸ А. Иширков, Областното име Загорье или Загора в миналото и сега. ИЕМ, г. V, кн. 1 — 4, стр. 80 и сл. Вж. и Ив. Сакъзов, Областното име Загора по нови извори, ИБГД, кн. 1, София, 1933, стр. 353 и сл.

¹⁹ Турски извори . . . и пр., т. XIII, стр. 105 и сл.

²⁰ Б. Цонев, Опис на ръкописите и старопечатните книги на народната библиотека в София, т. II, София, 1923, стр. 27.

²¹ Ст. Михайлов, Разрушеният манастир Св. Тройца до Враца. ИАРИ, т. XVIII, София, 1952, стр. 396.

²² Б. Цонев, пос. съч., т. I, София, 1910, стр. 306.

²³ Б. Цонев, пос. съч., т. II, София, 1923, стр. 27.

На името Маторние гори в съвременната българска топонимия съответствува селищното име *Матара*, Шуменски окръг, станало у турците *М а д а р а*, както и *Маторица*, наименование на голяма скалиста височина над село Царевец (бивше Влашко село), Врачански окръг.

Както Матара, така и Маторица са синоним на нещо старо, голямо. Но колцина обикновени хора са в състояние да съзрат връзката между тези имена и забравеното име Маторние гори?

И както най-древното название на Стара планина — *Хем* (Хемус), така и средновековното Маторние гори е отдавна заличено в нашата оронимия поради сложното и изпълнено с трагизъм обществено развитие на българския народ през епохата на варварския турски феодален гнет.

Още един трети пореден и последен пример.

Старото българско име на днешното село Трудовец, Ботевградско, *Одрец*²⁴. С това име то е записано като ленно владение — тимар на Али, син на Алтунташ, през втората половина на XV в.

До Освобождението Одрец носи турското име Алтунташ. В случая не може да има съмнение, че като име на селото се е наложило името на бащата на тимариота — *А л т у н т а ш*, и предишното име на селото с течение на времето е било забравено, та днес никой не може да си спомни за него.

* * *

Приведените по-горе примери красноречиво говорят, че съдбата на Загорье или Загора, Маторние гори и Одрец, а навярно и на много други областни, местни и селищни имена се оказва и съдбата на звучното славянско име Торбарица.

Общественото развитие на нашия народ през епохата на османското владичество е съпроводено с много исторически превратности, които са дали дълбоко отражение в неговия бит и душевност, в неговата материална и духовна култура, в живота на отделните селища, една част от които напълно обезлюдяват, а имената им се покриват с праха на забравата.²⁵

²⁴ Турски извори и пр., т. XIII, стр. 305.

²⁵ Като примери за изчезнали, обезлюдени селища може да се посочат селата: *П а т л е й н а*, *К ъ с н е ц* (по-правилно *К а с и н е ц* — бел. М. М.), *Р а д о в я н*, *Д ъ р в о д е л е ц*, *С л а т и н а*, *Л ъ к а*, *К р у ш о в и ц а* и други; които през втората половина на XV в. съществуват и представляват ленни владения като източник на феодална рента. Част от тези села са отразени в приложената селищна скица.

Преводачът на регистрите за зеаметите и тимарите във врачанския вилает през споменатия период отбелязва под линия, че имената на тези селища (вж. приложените таблици 1 и 2) не са установени. Главната причина за това се корени в обстоятелството, че на преводача липсват знания и осведоменост за голямото и многообразно богатство, което разкриват местните имена в отделните селищни землища. Поради тази именно причина той не е бил в състояние да откъдести и посочи местата на запустелите по-късно изчезнали селища.

Тук ще се задоволим само с така направената забележка, тъй като въпросът за изчезналите селища изобщо и в частност във Врачанско представлява отделна проблема, която се нуждае от самостоятелна разработка и анализ.

Ярък пример в това отношение представлява опустошаването на Торбарица и наименоването на неговото малко по размери землище в *мезра*. И това неплодородно землище поради неговия варовиков терен и безводие в продължение на няколко столетия, изглежда, никога не е използвал или частично е било използвано от жителите на съседните села.

И тъй многовековното тъмно робство със своя феодален обществен порядък — насилия и грабеж над безправната българска рая, отначало утвърждава появата на наименованието *мезра Торбарица*.

По-късно от него постепенно отпадат името на селището Торбарица, по което в същност е наречено и самото землище. По такъв начин в съзнанието на хората от съседните селища и в местната топонимия се налага самото името *мезра* или *мез(д)рата*, което се е запазило и до ден днешен. То именно дава в края на XVIII и началото на XIX в. название на нововъзникналото малко селце *Мездра*, на мястото на което, както вече стана дума, при свършено нови и качествено различни от миналото обществено-икономически условия днес се развива градското селище Мездра.

Така привнесено от османските завоеватели название на обезлюдено землище — *мезра*, заменя старото и отдавна забравено славянско селищно име Торбарица.

В заключение, струва ни се, е необходимо да добавим още и следното: Редно ще бъде някоя от улиците в западния район на днешния град Мездра, а може би най-уместно ще бъде улицата нагоре по река Каменица да се наименува Торбарица. Това име следва да се даде и на старинната българска крепост вместо сегашното ѝ наименование Калето. Нека името Торбарица напомня на днешното и бъдното поколение за злата участ, която вековните ни поробители са определили на едно старо българско селище.

* * *

С изложеното дотук положихме усилия да разрешим оная скромна задача, която си поставихме в началото на настоящата работа. На какво равнище тя е разработена и какъв е приносът ѝ за родната историческа и селищна география, право на преценка имат онези специалисти, които се занимават с подобни проблеми.

TORBARITZA — A FORGOTTEN SETTLEMENT NAME

Mih. Michev

Summary

In the opinion of the author Torbaritza is a denomination of an old deserted settlement, whose name has been forgotten long ago. The task, which is set here, is to search the place of the devastated settlement and the cause for the disappearing of its name from the land toponimy.

Turkish sources about the Bulgarian history have been used in the working out of the subject. These are registers for the Timar system from the second half of the XV century. Data from the toponimy have been used as well.

The name Torbaritza enters the list of the possessions in the vilayet of Vratza as a *mezra* Torbaritza. We make a conclusion that the settlement of Torbaritza, which gives the name of the *mezra*, has been devastated and deserted during the Turkish invasion in Bulgarian lands.

On the basis of written data and names of open countries, and also from the half-ruined fortified point in the lines of the town settlement of today's Mezdra, we come to the conclusion that the old settlement Torbaritza has been settled near by the fortress Kaleto.

The forgetting of the name Torbaritza is a result of the complicated and tragic social development of the Bulgarian nation during the many centuries foreign rule. Some convincing examples for forgetting other regional and settlement names, known in the past, has been given also.

According to the author, as a result of the historical habits of the Osman feudalism in our lands, first in the local toponimy the name *mezra Torbaritza* has been confirmed. After that, the name Torbaritza has been gradually erased from the memory of the people has stopped being mentioned among the other names of the settlements. Only *mezra* or *mez(d)rata* is remembered as a name of an open country. It gives the name of *Mezdra* — a small village from the beginning of the XIX century — which is developing as a town settlement in the conditions of the socialist contemporaneity. Thus, the non-Bulgarian denomination of deserted land — *mezra*, replaces the old and already forgotten Slav settlement name Torbaritza.